

СУТНІСТЬ, МЕТА, ПРИНЦИПИ І ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Розглянуто сутність співробітництва дошкільного закладу з батьками як засобу підвищення та узгодження виховних впливів на дітей старшого дошкільного віку. Розкрито мету і принципи організації цього співробітництва. Проаналізовано різні підходи до визначення форм співробітництва дошкільного освітнього закладу з батьками, висвітлено основні напрями реалізації кожної з них.

Ключові слова: співробітництво, дошкільний навчальний заклад, батьки, старші дошкільники, принципи, форми співробітництва.

Роль сім'ї у вихованні та розвитку дитини старшого дошкільного віку важко переоцінити. Завдяки батькам, панівному у сімейному середовищі мікроклімату, у дитини формується ставлення до себе самої, збагачується когнітивна сфера, започатковуються ціннісні орієнтації, вона оволодіває соціально прийнятними моделями поведінки.

Відвідуючи дошкільний навчальний заклад (ДНЗ), старший дошкільник набуває вмінь взаємодіяти з однолітками, організувати власну діяльність, спостерігається подальше вмотивування його ціннісної ієрархії і поведінки. Однак ефективність дошкільної освіти і виховання значною мірою визначаються тими відносинами, що складаються між вихователями ДНЗ і батьками.

Сьогодні все більшого визнання набуває ідея про те, що в основу збагачення освітнього і виховного процесів у дошкільному закладі має покладатися ідея про його становлення як відкритої для різних впливів установи. Означена «відкритість» передбачає пріоритетну орієнтацію насамперед на батьків завдяки розширенню традиційних меж контактів між ДНЗ і сім'єю, але не на основі принципу паралельності, а на основі принципу співробітництва, взаємопроникнення і доповнення виховних впливів кожного з цих соціальних інститутів.

Доцільність означеного співробітництва зумовлена також тим, що сім'я і дитячий садок пов'язані формою наступності, яка забезпечує безперервність виховних впливів. Тому його запровадження створює сприятливі умови для реалізації єдиних вимог щодо формування і розвитку кожної дитини як суб'єкта власних відносин і свідомої самодіяльності. Адже потребу у взаємній допомозі відчувають обидві сторони — і дошкільний заклад, і сім'я.

Безумовно, ініціаторами співробітництва мають бути педагоги ДНЗ, оскільки вони мають відповідну професійну підготовку, володіють знаннями і практичними вміннями щодо підтримки особистісного становлення дитини старшого дошкільного віку, виходячи

із завдань, що висувуються перед цими установами на державному рівні, а також з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Однак для посилення ефективності співробітництва з батьками необхідна також обізнаність з його сутністю, способами вибудови, різноманітними формами запровадження.

Останнім часом спостерігається активізація уваги науковців і педагогів-практиків до вивчення різних аспектів проблеми співробітництва ДНЗ з сім'ями вихованців. Цим питанням присвячені праці Т. Александрової, Н. Андрєєвої, Н. Виноградової, В. Іванової, Т. Кулікової, Я. Ковальчук, Н. Лагутіної, О. Семіної та інших.

Виокремлюючи зовнішні та внутрішні взаємозв'язки дошкільної установи, Т. Александрова до перших відносить партнерство з державою, школою, вищими навчальними закладами, культурними центрами, медичними установами, спортивними організаціями та ін. Серед внутрішніх взаємозв'язків пріоритетне місце належить співробітництву батьків, вихованців і педагогів. Саме сукупність зовнішніх і внутрішніх зв'язків забезпечує цілісний розвиток дитини старшого дошкільного віку.

Спеціальні психолого-педагогічні та соціологічні дослідження (А. Демидова, В. Титаренко, О. Зверева) засвідчують, що сучасна сім'я потребує допомоги фахівців на всіх етапах дошкільного дитинства. Одне з пріоритетних місць з-поміж цих фахівців відводиться педагогам, які працюють у дошкільних установах і мають постійні контакти як з дітьми, так і з їхніми батьками.

За результатами дослідження Л. Позняк та Н. Ляшенко, умовами ефективної роботи дошкільного закладу з батьками є: цілеспрямованість, системність; плановість; диференційований підхід з урахуванням багатоаспектності та специфіки кожної сім'ї; вікова диференціація змісту роботи; доброзичливість, відкритість.

Дослідження, проведені Т. Даниліною, дали змогу виявити проблеми, наявні у взаємодії дошкільного закладу з сім'єю, зокрема брак часу, пасивність, а подеколи й небажання вихователів працювати з батьками вихованців.

Л. Кларіною розроблено вимоги до змістових та організаційних напрямів співтворчості дитячого садка і сім'ї. У працях Т. Доронкової, Г. Глушакової, Г. Гризик сформульовані методичні рекомендації для працівників ДНЗ, спрямовані на надання їм допомоги в організації та проведенні роботи з батьками на засадах співробітництва та взаємодії.

Незважаючи на вагомість внеску, який зробили названі фахівці в розробку проблеми співробітництва ДНЗ з батьками вихованців, поза їхньою увагою залишився комплексний теоретичний аналіз цього питання як важливої складової діяльності дошкільної установи з виховання дошкільників.

Мета статті — на основі теоретичного аналізу розкрити сутність співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників, його принципи, цілі та форми реалізації.

За своєю сутністю співробітництво ДНЗ з батьками вихованців може бути визначене як процес, що передбачає рівність партнерів, поважне взаємоставлення взаємодіючих сторін з урахуванням індивідуальних можливостей одна одної. Співробітництво передбачає не лише взаємні дії, а й взаєморозуміння, взаємодовіру, взаємопізнання, взаємовплив, «відкритість серця назустріч один одному, тобто наявність емпатії» [3, с. 72].

На погляд М. Машовець, педагогічне співробітництво із сім'єю полегшує досягнення цілей, що висуваються перед дошкільним закладом (практичний стимул), робить важливий внесок в єдиний процес виховання дитини в сімейному та освітньому середовищі (педагогічний стимул); участь батьків є також певною формою демократизації та культурної взаємодії, що особливо важливо в умовах полікультурного простору (соціальний стимул) [2].

Основна мета цього співробітництва полягає в створенні єдиного середовища «сім'я — дитячий садок», в якому всі учасники педагогічного процесу (діти, батьки, вихователі) почуваються комфортно, виявляють інтерес один до одного й орієнтовані до досягнення взаємоважливих і взаємонеобхідних цілей.

Погоджуючись із думкою дослідників щодо доцільності створення єдиного виховного середовища як вагомого засобу досягнення цілей, що постають сьогодні перед ДНЗ та сім'єю щодо виховання дитини старшого дошкільного віку, вважаємо, що цьому сприятиме вибудова співробітництва вихователів і батьків на основі низки принципів, а саме:

- принцип узгодження дій — узгодження виховних цілей і завдань, позицій обох сторін, доцільний розподіл обов'язків і відповідальності; усвідомлення кожним суб'єктом співробітництва функцій інших суб'єктів цього процесу, змісту їхньої діяльності, чітке уявлення кожним учасником своєї ролі і свого внеску у загальну справу;
- принцип гуманізму — визнання гідності іншого, толерантність до думки іншого, уважне ставлення учасників співробітництва один до одного; уміння педагога не лише навчати батьків, а й самому вчитися у них;
- принцип відкритості — відкритість вихователя стосовно сім'ї, перетворення задекларованих цінностей на цінності, що об'єднують досвід усіх дорослих, котрі входять до єдиного педагогічного середовища; готовність педагога не лише позитивно сприймати батьківську ініціативу, а й заохочувати їх до прояву творчості;

- принцип індивідуального підходу до кожної сім'ї, що передбачає урахування загальної і педагогічної культури батьків, сімейних традицій, складу сім'ї, особливостей батьківсько-дитячих взаємин тощо;
- принцип доцільності форм і методів співробітництва сім'ї та ДНЗ — добір форм і методів, по-перше, з урахуванням культурних, соціально-економічних соціально-психологічних умов, ціннісних орієнтацій батьків, можливостей дошкільного закладу, а по-друге, надання переваги тим із них, які ґрунтуються на діалоговому спілкуванні, передбачають міжособистісну взаємодію, сприяють досягненню взаєморозуміння, співпереживання.

Згідно з поглядами О. Зверєвої, мета співробітництва ДНЗ з батьками полягає не в тому, щоб передати їм якісь наукові знання, а у формуванні в них «педагогічної компетентності» та «педагогічної рефлексії» або коригуванні їхньої педагогічної позиції, що сприяє кращому розумінню дорослими своєї дитини, забезпечує належну організацію спілкування та спільної діяльності з нею [1].

«Педагогічна компетентність» у цьому разі означає здатність зрозуміти потреби дітей і забезпечити можливості для їх задоволення, зробити свою дитину щасливою, уміти бачити і використовувати педагогічні ресурси стосовно перспективи розвитку дитини. Щодо «педагогічної рефлексії», вона інтерпретується як уміти батьків аналізувати власну виховну діяльність, критично оцінювати її, знаходити причини своїх педагогічних помилок, неефективності звичних методів, здійснювати вибір тих методів виховного впливу на дитину, що є адекватними її віковим та індивідуальним особливостям, у конкретній ситуації [1, с. 37].

Для підвищення ефективності співробітництва з батьками вихованців педагогами дошкільних установ мають застосовувати:

- мотивацію та авансовану наперед оцінку, які програмують батьків на конкретний позитивний результат їхньої взаємодії з вихователями та активну участь в життєдіяльності групи, на відкритість, довірливість, толерантність у відносинах;
- різні способи інформування батьків: усне спілкування, демонстрування та коментування продуктів дитячої діяльності, естетичне оформлення стендів, які містять цікаву для батьків інформацію, перегляд відеозаписів різноманітних фрагментів з життя групи;
- високе оцінювання внеску батьків у забезпечення життєдіяльності дітей у групі;
- педагогічну рефлексію, яка передбачає обмін враженнями від участі батьків у життєдіяльності дошкільного закладу, пере-

осмислення батьками своєї ролі та місці вихователя, поглядів на дитину не як на об'єкт, а як на суб'єкт виховання [2].

Сьогодні набули поширення і визнання різні форми співробітництва дитячого садка з родинами, під якими розуміють способи організації спільної діяльності і спілкування батьків та вихователів. Основна мета запровадження тієї чи іншої форми співробітництва полягає у встановленні довірливих відносин між дітьми, батьками і педагогами, об'єднання їх в одну команду, формування потреби ділитися один з одним своїми проблемами і спільно розв'язувати їх.

Традиційними формами організації співробітництва дитячого дошкільного закладу з батьками вихованців є: індивідуальні, групові, колективні.

Найпоширеніша форма індивідуальної роботи з родиною — консультації та бесіди, які дають змогу об'єктивно з'ясувати педагогічну позицію сім'ї, ознайомитися з умовами, в яких живе дитина, тактовно допомогти родині зрозуміти та виправити помилки або вжити рішучих заходів щодо поліпшення виховної ситуації в сім'ї в цілому.

Для групової роботи рекомендується об'єднувати родини зі схожими проблемами у вихованні дитини. Для таких груп родин варто розробляти конкретні рекомендації, поради, які допомогли б виправити становище (надання відповідної методичної літератури, побудова конкретної та посиленої моделі дій, проведення тренінгів, консультацій, ознайомлення з кращим досвідом тощо).

Роз'яснювальна та виховна робота, бесіда, диспути підвищують довіру батьків до педагога, його порад, рекомендацій, сприяють налагодженню партнерських взаємин між батьками та вихователями. Членів родини необхідно також залучати до участі в підготовці та проведенні ранків, тематичних виставок-консультацій, днів відкритих дверей, відкритих занять, конференцій з обміну досвідом родинного виховання. Ведення журналів запитань і відповідей допомагає встановити тісний взаємний зв'язок між вихователем і батьками, своєчасно надавати останнім допомогу у роз'язанні проблем, з якими вони стикаються у процесі виховання дитини старшого дошкільного віку.

Основною формою колективної роботи були і залишаються загальні батьківські збори, які дають змогу познайомити з тим чи іншим питанням щодо виховання дитини весь загальний батьківський колектив, сприяють налагодженню конструктивних взаємин із сім'ями вихованців [1].

Усі названі форми роботи з членами родини, між членами родини та педагогами покликані активізувати виховний потенціал батьків, підвищити їхню педагогічну та психологічну культуру.

Відомий також підхід, за якого до найбільш перспективних форм співробітництва вихователів і батьків відносять:

- індивідуальні (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до садка, співбесіди, консультації, відвідування педа-

- гогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок, створення інтернет-сайту для батьків);
- наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, планшети, папки-пересувки, дошка оголошень, інформаційні аркуші, тематичні виставки, анкетування, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання тощо. Найпоширенішими наочно-інформаційними формами роботи є виставки дитячих робіт; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання);
 - групові (консультації, практикуми, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологом, юристом тощо);
 - колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за круглим столом, засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, участь у тематичних ранках, спільних святах, спортивних змаганнях, відпочинок у вихідні дні тощо) [4].

Сучасні реалії спонукають до пошуку шляхів урізноманітнення та оновлення форм співробітництва роботи дошкільного закладу і сім'ї. На думку Ю. Тонкової та Н. Веретенікової, плануючи ту чи іншу форму роботи з батьками, слід керуватися такими вимогами: «оригінальність», «затребуваність», «інтерактивність». Щодо самих форм, їх пропонується поділяти їх на:

- інформаційно-аналітичні (анкетування, усне опитування, «поштова скринька»);
- наочно-інформаційні (батьківські служби, міні-бібліотека, інформаційні стенди, «Вікно – дуже короткі новини», випуск газет, «ЖЧД – життя чудових дітей»);
- пізнавальні (батьківські вітальні, нетрадиційні батьківські збори, усні журнали, екскурсії);
- дозвіллієві (свята, спільне дозвілля, акції, участь батьків у конкурсах, виставках) [3].

Позитивні результати у вихованні дітей досягаються за умови вмілого підбору різних форм співробітництва, активного залучення до цієї роботи всіх членів педагогічного колективу дошкільного закладу і членів сімей вихованців.

Проведений теоретичний аналіз наукових джерел дав змогу встановити, що під співробітництвом дитячого освітнього закладу з батьками розуміється процес, що передбачає рівність партнерів, поважне взаємоставлення взаємодіючих сторін з урахуванням індивідуальних можливостей одна одної. Це не просто взаємні дії, а

спільна діяльність на основі взаєморозуміння, взаємодовіри, взаємопізнання, взаємовпливу.

Ефективність реалізації співробітництва педагогів дошкільного закладу і батьків досягається завдяки запровадженню в процес його реалізації низки принципів: принципу узгодження дій, принципу гуманізму, принципу відкритості, принципу індивідуального підходу до кожної сім'ї, принципу доцільності форм і методів співробітництва сім'ї та ДНЗ.

Мета співробітництва педагогів дошкільного закладу з батьками полягає не лише у збагаченні знань про способи і методи сімейного виховання, а й досягнення єдності виховного впливу сім'ї й дитячого садка на дитину.

Досліджуване співробітництво може реалізовуватися шляхом запровадження як традиційних (колективні, групові, індивідуальні), так й інноваційних форм роботи з батьками. Серед останніх важливе місце належить тим, що вибудовуються на діалозі, передбачають обмін досвідом сімейного виховання, забезпечують становлення всіх учасників (батьків, дітей, вихователів) як суб'єктів педагогічного процесу.

Перспективним для подальших досліджень вважаємо розроблення змісту та визначення методів, які дають змогу досягти певних виховних результатів у процесі співробітництва дошкільного освітнього закладу і сім'ї.

Література

1. Зверева О. Л. Семейная педагогика и домашнее воспитание детей раннего и дошкольного возраста / О. Л. Зверева. — М. : ТЦ Сфера, 2000. — 256 с.
2. Машовець М. А. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців / М. А. Машовець // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. — 2011. — Вип. 2(45).
3. Тонкова Ю. М. Современные формы взаимодействия ДОУ и семьи / Ю. М. Тонкова, Н. Н. Веретенникова // Проблемы и перспективы развития образования. — Пермь : Меркурий, 2012. — С. 71-74.
4. Форми взаємодії дошкільного закладу з сім'єю [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dnz38.edu.vn.ua/news/18.html>. — Назва з екрана.

Рассмотрена сущность сотрудничества дошкольного учреждения с родителями как средства повышения и согласования воспитательных влияний на детей старшего дошкольного возраста. Раскрыта цель и принципы организации этого сотрудничества. Проанализированы различные подходы к определению форм сотрудничества дошкольного образовательного учреждения с родителями, освещены основные направления реализации каждой из них.

Ключевые слова: сотрудничество, дошкольное образовательное учреждение, родители, старшие дошкольники, принципы, формы сотрудничества.

T. I. Valentieva

The Essence, Purpose, Principles and Forms of Collaboration of Preschool Establishments with Parents

Chernihivskiyi State Pedagogical University named after T. H. Shevchenko
(53 Hetmana Polubotka Str., Chernihiv, Ukraine)

The essence of collaboration of preschool establishments with parents is considered as a process that secures the equality of partners, valid attitude of interactive sides, taking into account individual possibilities. It is not simply mutual actions, but joint activity on the basis of mutual understanding, mutual trust, mutual cognitions, mutual influence. The meaningfulness of such collaboration as the increase and concordance of upbringing influences on the children of senior preschool age is substantiated.

The purposes and principles (concordance of actions, humanism, openness, individual approach to every family, expedience of forms and methods of collaboration between family and preschool education establishment) of organization of this collaboration are exposed. Different approaches to the determination of the forms of collaboration of preschool educational establishment with parents are analyzed, the basic directions of their realization are reflected. It is found out that the collective (paternal meetings, paternal conferences, days of unclosed doors), group (work with groups of parents, which have general issues on the education of their child to discuss), individual (individual consultations and conversations) traditionally belong to such forms. Today advantage gets forms that are original, claimed, interactive, and divided into: information-analytic activity; evidently informative activity; cognitive activity; leisure activity.

Keywords: *collaboration; preschool educational establishment; parents; senior preschoolers; principles, forms of collaboration.*

References

1. Zvereva, O. L. (2000). *Semeinaia pedagogika i domashnee vospitanie detei rannego i doshkolnogo vozrasta* [Parenting Pedagogy and Family Education of Early Age Children and Preschoolers]. Moscow: TTs Sfera.
2. Mashovets, M. A. (2011). Suchasni pidkhody do orhanizatsii pedahohichnoi vzaemodii doshkilnoho navchalnoho zakladu ta batkiv vykhovantsiv [Modern Approach to Organization of Pedagogical Interrelation between Kindergartens and Children's Parents]. In *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity: Naukovi zapyski RDGU*, 2 (45).
3. Tonkova, Yu. M., & Veretennikova, N. N. (2012). Sovremennye formy vzaimodeistviia DOU i simi [Modern Forms of Interrelation between Kindergartens and Family]. In *Problemy i perspektivy razvitiia obrazovaniia* (pp. 71-74). Perm: Merkurii.
4. *Formy vzaïemodii doshkilnoho zakladu z simieiu* [Forms of Interrelation between Kindergarten and Family]. Retrieved from <http://dnz38.edu.vn.ua/news/18.html>.